

Læsefærdigheder fra ung til voksen

Delrapport PIAAC Cycle 2 (2022/23): PISA 2009-deltagernes læsefærdigheder, uddannelse og deltagelse på arbejdsmarkedet i 2022/23

Hovedresultater

Hovedresultater

I denne rapport undersøger vi, hvordan læsefærdigheder udvikler sig fra ungdom til voksenliv, og hvordan læsefærdigheder hænger sammen med de unges livsforløb. Det gør vi ved at følge en dansk ungdomsårgang fra PISA 2009, som de unge deltog i som 15-16-årige, og frem til 2022/23, hvor de som 28-30-årige deltog i PIAAC-undersøgelsen. For en gruppe af de unge, der deltog i PISA 2009, har vi dermed

målinger af læsefærdigheder på to centrale tidspunkter i livet, suppleret med oplysninger om blandt andet deres uddannelse, tilknytning til arbejdsmarkedet og selv vurderet helbred.

Med udgangspunkt i disse unikke PISA-PIAAC-data ser vi i denne rapport blandt andet på, om de unge ændrer deres relative position i færdighedsfordelingen fra PISA til PIAAC, og hvad der karakteriserer de unge, der ændrer position.

Vi ser på PISA- og PIAAC-deltagernes placering relativt i færdighedsfordelingen ved at se på placeringen i lige store grupper samt ved hjælp af statistiske modeller. Dette gør vi, da skalaerne for læsefærdigheder i PISA og PIAAC ikke er direkte sammenlignelige, og det derfor ikke er muligt at måle absolutte ændringer i de unges læsefærdigheder fra PISA til PIAAC.

Tidligere analyser på PIAAC-data viser, at de gennemsnitlige færdighedsscorer i læsning stiger med alderen fra 16 år til

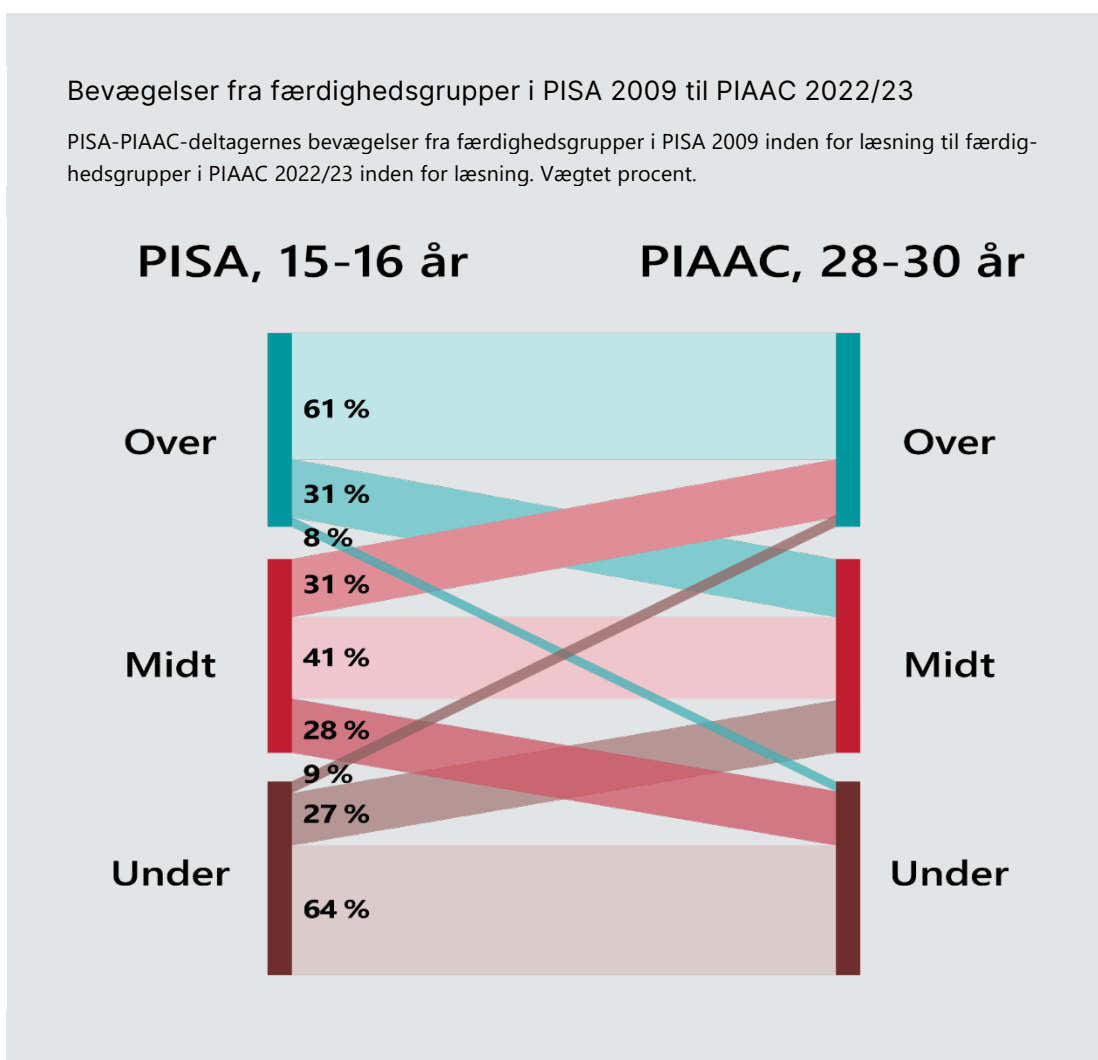
30 år. Derfor oplever langt de fleste PISA-PIAAC-deltagere også i gennemsnit stigende læsefærdigheder fra 15-16-årsalderen til 28-30-årsalderen. Fokus i denne rapport er dog på ændringer i deres relative position i færdighedsfordelingen, og hvad der karakteriserer de unge, som forbedrer eller forværrer deres relative position i færdighedsfordelingen. I det følgende uddybes rapportens vigtigste resultater.

Sammenligning af færdigheder i PISA og PIAAC

- Læsefærdigheder måles i PISA på en skala fra 0-1000 og i PIAAC på en skala fra 0-500.
- PISA-scorer for læsefærdigheder kan ikke direkte oversættes til PIAAC-scorer for læsefærdigheder.
- Det betyder, at vi ikke kan måle absolutte ændringer i de unges læsefærdigheder fra PISA til PIAAC, men vi kan undersøge, om de unge har forbedret deres relative position i færdighedsfordelingen fra PISA til PIAAC.
- Hertil inddeler vi deltagerne i hhv. PISA og PIAAC i tre lige store grupper ved brug af tertiler fra fordelingen af læsefærdigheder: 'Under', som har en færdighedsscore, der er lavere end 1. ter-til, 'Midt', som har en færdighedsscore mellem 1. og 2. ter-til, og 'Over', som har en færdighedsscore, der er højere end den 2. ter-til. Eksempelvis er et skift fra 'Under' i PISA til 'Midt' i PIAAC en forbedring af den unges relative position i færdighedsfordelingen fra PISA til PIAAC.

Sammenhæng mellem læsefærdigheder i PISA og PIAAC

Der er sammenhæng mellem placering i færdighedsfordelingerne i PISA og PIAAC. Blandt de PISA-PIAAC-deltagere, der er blandt den tredjedel, som har de ringeste læsefærdigheder i PISA, er 64 pct. også blandt den tredjedel, der har de ringeste læsefærdigheder i PIAAC. Samtidig er 61 pct. af PISA-PIAAC-deltagerne, som er blandt den tredjedel, der har de bedste læsefærdigheder i PISA, blandt den tredjedel, der har de bedste læsefærdigheder i PIAAC.

Kilde: VIVE på baggrund af PISA-PIAAC-data.

Det er dog ikke alle, der er blandt de ringeste læsere som 15-16-årig, som også er blandt de ringeste læsere som 28-30-årig. Ligeledes er det ikke alle, der er blandt de bedste læsere som 15-16-årig, som også er blandt de bedste læsere som 28-30-årig. Blandt den tredjedel, som har de ringeste læsefærdigheder i PISA, er der 9 pct., som er blandt den tredjedel, der har de bedste læsefærdigheder i PIAAC. Omvendt

er der 8 pct. af den tredjedel, som har de bedste læsefærdigheder i PISA, blandt den tredjedel, der har de ringeste læsefærdigheder i PIAAC.

Så selvom de unge, der er de bedste læsere i PISA, også ofte er de bedste læsere i PIAAC, ligesom de ringeste læsere i PISA også ofte er de ringeste læsere i PIAAC, er der også unge, som forbedrer eller forværrer deres relative position i færdighedsfordelingen fra PISA til PIAAC.

Læsefærdigheder som 15-16-årig og de unges situation 14 år senere

Der er en sammenhæng mellem læsefærdigheder i PISA i 15-16-årsalderen og følgende:

- *Niveau for fuldført eller igangværende uddannelse omkring 14 år senere (i 2022/23):* Blandt gruppen med de ringeste læsefærdigheder i PISA har 39 pct. fuldført eller er i gang med en videregående uddannelse 14 år senere sammenlignet med 84 pct. blandt gruppen med de bedste læsefærdigheder.
- *Modtagelse af overførselsindkomst (eksklusive SU) i perioden mellem PISA 2009 og PIAAC 2022/23:* Andelen, som har modtaget en overførselsindkomst på et tidspunkt i perioden 2010-2022, er markant større for unge med de ringeste læsefærdigheder end for unge med de bedste læsefærdigheder (80 pct. mod 62 pct.). Der er endvidere også relativt flere, som har modtaget overførselsindkomst i mere end 52 uger i alt: 22 pct. blandt unge med de ringeste færdigheder og 10 pct. blandt unge med de bedste færdigheder i PISA.
- *Brug af IT-færdigheder på arbejdet og læsefærdigheder i hjemmet 14 år senere (i 2022/23):* Unge i gruppen med de bedste læsefærdigheder som 15-16-årig bruger hyppigere IT-færdigheder på jobbet end unge i gruppen med de ringeste læsefærdigheder. Med hensyn til brug af færdigheder i hjemmet bruger unge i gruppen med de bedste færdigheder hyppigere læse- og skrivefærdigheder end unge i gruppen med de ringeste færdigheder.
- *Selvurderet helbred omkring 14 år senere (i 2022/23):* Andelen, som kun har nogenlunde eller dårligt helbred i 2022/23, er markant større for unge med de ringeste læsefærdigheder end for unge med de bedste læsefærdigheder (19 pct. mod 11 pct.).

Der er til gengæld ingen tydelig sammenhæng mellem læsefærdigheder i PISA som 15-16-årig og tilfredshed med livet som 28-30-årig.

Udvikling i læsefærdigheder varierer med køn og herkomst

I PISA i 2009 havde pigerne i gennemsnit et højere færdighedsniveau i læsning end drengene. Ser vi på udviklingen fra PISA 2009 til PIAAC 2022/23 finder vi dog, at mænd relativt oftere bevæger sig opad i fordelingen af læsefærdigheder og sjældnere bevæger sig nedad i fordelingen af læsefærdigheder end kvinder. Det vil sige, at mændene har haft en mere positiv udvikling i læsefærdighederne end kvinderne fra 15-16-årsalderen til 28-30-årsalderen. Der er da heller ikke forskel på de 28-30-årige mænd og kvinders læsefærdigheder i PIAAC.

Indvandrere og efterkommere har haft en mindre positiv udvikling i læsefærdighederne end personer med dansk oprindelse fra PISA til PIAAC. Især indvandrere og efterkommere bevæger sig sjældnere opad i fordelingen af læsefærdigheder end personer med dansk oprindelse. Dermed ser det ud til, at forskelle i læsefærdigheder mellem indvandrere og efterkommere og personer med dansk oprindelse er øget fra 15-16-årsalderen til 28-30-årsalderen.

Udvikling i læsefærdigheder varierer også med helbred

Der er forskel på udviklingen i læsefærdigheder fra PISA til PIAAC efter selvvurderet helbred målt på tidspunktet for dataindsamlingen for PIAAC. For eksempel har unge med nogenlunde eller dårligt helbred i 2022/23 haft en mindre positiv udvikling i læsefærdigheder end unge med et meget godt helbred. Unge med nogenlunde eller dårligt helbred i 2022/23 oplever også relativt oftere at bevæge sig nedad i fordelingen af læsefærdigheder og relativt sjældnere at bevæge sig opad i fordelingen af læsefærdigheder end unge med meget godt helbred.

Især unge med en lang videregående uddannelse har en positiv udvikling i læsefærdigheder

Unge med en videregående uddannelse – især en lang videregående uddannelse – har en mere positiv udvikling i læsefærdigheder end unge med grundskole- eller en erhvervsfaglig uddannelse. Unge med en erhvervsfaglig uddannelse oplever fx en smule oftere at bevæge sig nedad i fordelingen af læsefærdigheder fra PISA til PIAAC end unge med en videregående uddannelse. Omvendt oplever unge med en

videregående uddannelse relativt oftere at bevæge sig opad i fordelingen af læsefærdigheder end personer med grundskoleuddannelse.

Deltagelse i uddannelse ser derfor ud til at have stor sammenhæng med udviklingen af læsefærdigheder i årene efter grundskolen.

Fakta om undersøgelsen

Det primære datagrundlag for analyserne i denne rapport er kombineret PISA-PIAAC-data. Derudover anvender vi registerdata fra Danmarks Statistik.

Om PIAAC 2022/23 og PISA 2009

- PIAAC er gennemført i 2022/23 blandt 16-65-årige. I populationen for PIAAC i Danmark indgik alle, som havde deltaget i PISA 2009.
- PISA 2009 er gennemført i foråret 2009 blandt unge født i 1993, som var under uddannelse på tidspunktet for dataindsamlingen. De fleste af de unge var 15 år på tidspunktet for dataindsamlingen, mens en mindre andel var 16 år.
- Både PISA og PIAAC er afviklet af OECD.
- PIAAC er gennemført af DST Survey som besøgsinterview og omfatter i 2022/23 et spørgeskema med baggrundsspørgsmål og løsning af opgaver i læsning, regning og adaptiv problemløsning (APS).
- Dataindsamlingen til PISA foregik på uddannelsesinstitutionerne og blev gennemført af SFI Survey. PISA 2009 omfatter spørgeskema med baggrundsspørgsmål til elever, forældre og skoleledere samt løsning af opgaver i læsning, matematik og naturfag.
- I alt 1.221 unge har deltaget i både PISA 2009 og PIAAC 2022/23.

Hovedresultater: Læsefærdigheder fra ung til voksen – Delrapport PIAAC Cycle 2 (2022/23): PISA 2009-deltagernes læsefærdigheder, uddannelse og deltagelse på arbejdsmarkedet i 2022/23

VIVE/2026

HR_301364